

8.3 Måleteori

La grunntilstanden i en 1D uendelig dyp firkantboks omkring origo:

$$\Psi(x,t) = \sqrt{\frac{2}{a}} \cos\left(\frac{\pi x}{a}\right) e^{-iEt/\hbar}$$

$$= \frac{1}{\sqrt{2a}} \left(\underbrace{e^{i(\pi x/a - Et/\hbar)}}_{\text{høyre løpende bølge}} + \underbrace{e^{-i(\pi x/a + Et/\hbar)}}_{\text{venstre løpende bølge}} \right) \quad (8.38)$$

Men måles retningen, så finner man at den f.eks. løper mot høyre:

$$\Psi(x,t) = e^{i(\pi x/a - Et/\hbar)} \quad (8.39)$$

Målehandlingen kollapser bølgefunksjonen fra en superposisjon til en enkelt tilstand.

"København-interpretasjonen":

Partikkelen er i en ukjent tilstands superposisjon inntil målehandlingen tvinger den inn i en enkelt definitt tilstand.

Noen problemer med denne mest utbredte interpretasjonen av måling i QM:

1) La to spin-1/2-partikler i en singlett-tilstand:

$$|00\rangle = \frac{1}{\sqrt{2}} (|\uparrow\downarrow\rangle + |\downarrow\uparrow\rangle)$$

Hvis måling av nr. 1's z-komponent gir $m_{1z} = +\frac{1}{2}$, så medfører det at nr. 2's z-komponent må være $m_{2z} = -\frac{1}{2}$. Målehandlingen på nr. 1 medfører at bølgefunksjonen forandres også for nr. 2:

"Kollaps" av bølgefunksjonen fra $|00\rangle$ til $|\uparrow\downarrow\rangle$, selv om partikkelen vesken var i den ene eller den andre tilstanden for måling.

Dette gjelder like godt om det er et elektronpar i en singlett-tilstand, hvor det ene elektronet blir igjen på Jorda mens det andre transporteres bort av fotoner til Alfa Centauri, 4 lysår borte.

På Jorda måler man så spinnet til det ene elektronet; umiddelbart etterpå vil man med sikkerhet måle at det andre er motsatt rettet!

De to elektronene er i superposisjonen $\frac{1}{\sqrt{2}}(|\uparrow\uparrow\rangle - |\uparrow\downarrow\rangle)$ inntil ett av dem er målt, og det andre "vel" umiddelbart etterpå i motsetningsspinnstilstand til tross for avstanden 4 lysår!

Dette er Einstein-Podolsky-Rosen-paradokset

2) Enda mer ekstremt, katta til Schrödinger. Et atom-knuffall i et fast tidsintervall kan utløse en mid som dreper katta, men hvis ikke knuffall er den i live. Kjøbenhavner-interpretasjonen $\Rightarrow$ Inntil vi åpner boksen er katta i en superposisjon:

$$|\psi_{katt}\rangle = \frac{1}{\sqrt{2}}(|\psi_{levende}\rangle + |\psi_{død}\rangle)$$

Observerasjonen medfører at vi f. eks. finner

$$|\psi_{katt}\rangle = |\psi_{død}\rangle$$

Slippe ekstremer medfører at man har søkt etter andre interpretasjoner.

Skjulte variable

Denne interpretasjonen sier at QM er bare tilsynelatende probabilistisk, vi kjenner ikke den samme underliggende teorien.

(Analogi, som ikke stemmer helt; Maxwell-fordelingen av hastigheter for gassmolekyler i virkeligheten deterministisk, men den eksakte trajektorieberegninga er uoverkommelig!)

Også denne skjulte-variable-interpretasjonen har problemer:

John Stewart Bell (1964) påpekte eksperimentelle tester som kan skjele mellom Kjøbenhavner-interpretasjonen og skjulte-variable-interpretasjonen.

Sluke tester har vist at skjulte variable er inkompatibelt med observerasjoner.

Førbehold:

Bell's arbeid gjelder lokale skjulte variable-teorier, hvor info propagerer med hastighet v , hvor $v \leq c$

Sluke info kan propagere instantant kan skjulte-variable-teorier gi "rett" resultat, men det ville gi konsekvenser enda merkelige enn dem for Kjøbenhavner-interpretasjonen.

Mange-verdens-interpretasjonen av QM

Hugh Everett III (1937):

Etter feilbevisningen kollapser ikke! Ved hver måling deler universet seg i to separate verdener (eller flere); universet forgreiner seg uavlatelig i multiple verdener, og alle mulige utfall av en QM-måling finner sted i en av de resulterende verdenerne. I en verden lever katta videre, i en annen er den død. Verdenene kan ikke kommunisere med hverandre. Ideen vekker til dels sterke følelser, men er hittil ikke blitt motbevist.